ભાદરવા સુદ ૯, સોમવાર, તા. ૩૦-૮-૧૯૭૧
ગાથા - ૧૧૦, પ્રવચન નં. ૧૦૯

આજ પંચમ દિન હૈ દસલક્ષણીકાપર્વકા. ઉત્તમ સત્ય પાંચવાં ધર્મ હૈ. ક્રોધ, માન, માયા, લોભ રહિત... ઐસા ... બતાયા ન ઉત્તમ ક્ષમા, માર્દવ, સરલતા ને શૌચ. પાંચવાં (ધર્મ) સત્ય હૈ.

जिणवयणमेव भासदि तं पालेदुं असक्कमाणो वि ।
ववहारेण वि अलियं ण वददि जो सच्चवाई सो ३९८॥ (કાર્તિકેયાનુપ્રેક્ષા).

જો મુનિ, જિનસૂત્રકે હી વચનકો કહતે હૈં... સર્વજ્ઞ પરમાત્માને જો કહા વીતરાગવાણી, ઐસે (મુનિ) કહે, અપની કલ્પનાસે કહે નહીં. જિન-અનુસારી-સર્વજ્ઞ અનુસારી વાણી, ઉસ વાણીકે અનુસાર હી વે કહે. **तं पालेदुं असक्कमाणो...** કદાચિત્ અપની ક્રિયા-આચરણ પાલનેકી શક્તિસે અસમર્થ હો, તો ભી **ववहारेण वि अलियं ण वददि...** અન્યથા ન કહે. માર્ગ તો ભગવાનકા ઐસા હૈ ભાઈ! મુનિ તો ૨૮ મૂળગુણ (સહિત) જંગલમેં રહતે હૈં, આત્માકે આનંદમેં રહનેવાલે હૈં. પંચમકાલ હો તો વહાં ઢીલાપના હૈ ઐસા નહીં. ઐસી બાત, અસમર્થ હો તો ભી અન્યથા ન કહે. ઇતની તો ઠીક, વ્યવહારસે ભી અધિક, અસત્ય ન કહે. વ્યવહારમેં બોલચાલમેં ભી અપના અપમાન હો જાય ઐસી ભાષા ન કહે—ઐસા નહીં. સત્ય કહે. માર્ગ તો ભગવાનકા ઐસા હૈ ભાઈ! અપના શુદ્ધ આત્મ પરમભાવ ઉસકે આશ્રયસે હી સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. વીતરાગમાર્ગમેં દૂસરી ચીજ હૈ નહીં. ઔર અપને સ્વરૂપકી લીનતા, આનંદમેં રમણતા વહ ચારિત્ર હૈ, ઐસી બાત અપનેસે ન પલ સકે તો ભી અન્યથા ન કહે. વહ મુનિ સત્યવાદી-ઉત્તમ સત્યધર્મ કરનેવાલા-પાલનેવાલા કહનેમેં આતા હૈ.

વ્યવહાર જો ભોજન આદિકા વ્યાપાર... આહારાદિ હૈ ન મુનિકો, ઉસમેં ઐસા ન કહે પંચમ આરા ઐસા હૈ તો કોઈ થોડા ઉદ્દેશિક ભી ચલે. મુનિકો કોઈ વાંધા-હરકત નહીં ઐસે નહીં કહે. ઉસકે માટે બનાયા હો ઔર લે લે. દૂસરા ક્યા ઉપાય હૈ? પંચમ આરાકા સાધુ હોકર મર જાના? યે શરીરસે મર જાના? એમાં શેઠીયા પણ કહે કે શું મારી નાખવા છે સાધુને? કુછ બનાના, બનાકર દેના. શેઠ! શહેરમેં આયે તો ક્યા કરે? એમ કહતે હૈં દેખો! શેઠ મોઢા આગળ-અગ્રેસર કહનેમેં આતા હૈ. ગામમેં આયે ઔર ખબર પડે તો ઉસે કુછ કરના પડે કિ નહીં? ઐસા માર્ગ ભગવાનકા હૈ નહીં. સમજમેં આયા? ભોજન આદિકા વ્યવહાર હો, પૂજા, પ્રભાવનાદિકા વ્યવહાર જિનસૂત્રકે અનુસાર વચન કહે. અપને ઇચ્છાસે જૈસે-તૈસે ન કહે. ઉસકા નામ સત્યધર્મ હૈ. વીતરાગ માર્ગ... આગે આયા ન ઉસમેં. તેરેસે ન પલે તો ભી શ્રદ્ધા તો પક્કી રખના કિ માર્ગ તો યે હૈ. સમજમેં આયા?

दंसणभट्ठा न सिजंति... જો શ્રદ્ધા વિપરીત કરેગા તો કભી તેરા આરા નહીં આયેગા. **चरितभट्ठा...** ચારિત્રમેં ભ્રષ્ટ હો, ચારિત્ર ન હો, પણ શ્રદ્ધામેં પક્કા હો, દર્શનભ્રષ્ટ નહીં, વહ મુક્તિ પાયેગા. ચરિત્તભ્રષ્ટ હૈ (ઔર) દર્શનભ્રષ્ટ હૈ યે મુક્તિ નહીં પાયેગા. ચરિત્તભ્રષ્ટ હૈ યે મુક્તિ પાયેગા. ક્યોંકિ ઉસકી શ્રદ્ધામેં યથાર્થ ભાન વર્તતા હૈ. સમજમેં આયા? વહ સત્યધર્મકી... આ દસ પ્રકારની વાત આવે છે. આપણે અહીંયા ૧૧૦ ગાથા, નિયમસાર. આલુંછનકા અધિકાર ચલતા હૈ ન. આલોયણકા અધિકાર આ ગયા. દૂસરા આલુંછન.

कम्ममहीरुहमूलच्छेदसमत्थो सकीयपरिणामो ।
साहीणो समभावो आलुंछणमिदि समुद्दिट्ठं ॥ ११० ॥

ભગવાને એમ દીઠું છે એમ વળી કહે છે.

જો કર્મ-તરુ-જડ નાશકે સામર્થ્યરૂપ સ્વભાવ હૈ,
સ્વાધીન નિજ સમભાવ આલુંછન વહી પરિણામ હૈ. ૧૧૦.

ટીકા : યહ, પરમભાવકે સ્વરૂપકા કથન હૈ. આહાહા! મુદ્દેકી રકમકી બાત હૈ. **ભવ્યકો...** પહલે લિયા ન ભવ્ય. '**ભવ્યકો**' ઐસા પહલા શબ્દ પડા હૈ ન. **પારિણામિકભાવરૂપ સ્વભાવ...** આહાહા! જો ભવ્યજીવ હૈ, મોક્ષ જાનેકે લાયક હૈ, સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર પ્રાપ્ત કરનેમેં લાયક હૈ, ઉસકા જો પારિણામિકભાવસ્વભાવ... ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ, ત્રિકાળી ધ્રુવભાવ, ત્રિકાળી સ્વભાવભાવ ઉસકો યહાં પારિણામિકભાવ કહનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા? એક સમયકી પર્યાયસે ભી ભિન્ન ઐસા ત્રિકાળી ભગવાન આત્મા ઉસકા સહજ દ્રવ્યસ્વભાવ-સ્વરૂપ, દ્રવ્યકે સ્વભાવકી હયાતી વહ પરમપારિણામિકભાવ હૈ. પોપટભાઈ! આવી તો ભાષા તમે સાંભળી નહીં હોય ન્યાં વાડામાં. આહાહા!

ભગવાન આત્મા... 'ભવ્યકો' યે બાત લેના હૈ. પારિણામિકભાવરૂપ સ્વભાવ, ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ, વસ્તુ આત્મા નિત્ય ઐસા ઉસકા સ્વભાવ ભી અવિનાશી-નિત્ય, જ્ઞાન-દર્શન-આનંદ, સ્વચ્છતા, પ્રભુતા ઐસી શક્તિયાં અનંત વહ ઉસકા સ્વભાવ. યે ભવ્યકા પારિણામિકભાવરૂપ સ્વભાવ... આહા! **સ્વભાવ હોનેકે કારણ પરમ સ્વભાવ હૈ.** ત્રિકાળીભાવ વહ પરમસ્વભાવ હૈ. નિત્યાનંદસ્વભાવ ધ્રુવ-કાયમી, અવિનાશી- શાશ્વત સ્વભાવભાવ ઉસકો યહાં પારિણામિકભાવ કહનેમેં આતા હૈ.

વહ પંચમભાવ... પંચમ ત્રિકાળી ભગવાન મહિમાવંત અપના નિજ ત્રિકાળી સ્વભાવ **ઔદયિકાદિ ચાર વિભાવસ્વભાવોંકો અગોચર હૈ.** આહાહા! પુણ્ય-પાપકા વિકલ્પ, વ્યવહાર રત્નત્રય ઉસસે અગમ્ય હૈ. ઔર ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિકકી પર્યાય ઉસકે આશ્રયસે ભી અગમ્ય હૈ (અર્થાત્) ઉસસે આશ્રયસે પ્રગટ હોતા નહીં. આહાહા! ભારે વાત. સમજમેં આયા? નહીં સમજમેં આયા. શેઠી! ક્યા કહા? ક્યા નહીં સમજમેં આયા? આત્મા હૈ ન. ઉસમેં દો અંશ

હૈં. એક વર્તમાન પર્યાય–અવસ્થા–હાલતકા અંશ હૈ અને એક ત્રિકાળી અંશ હૈ. જો ત્રિકાળી અંશ ધ્રુવ હૈ... નયકા વિષય બતાના હૈ ન. પારિણામિકભાવ નિશ્ચયનયકા વિષય હૈ. એક અંશ હૈ ન વહ. પણ યે અંશ કૈસા? કિ ત્રિકાળ અંશ જો ધ્રુવસ્વભાવ...

આત્મા જૈસે નિત્ય હૈ, ઐસે ઉસકા જ્ઞાનભાવ, દર્શનભાવ, આનંદભાવ ઐસા સ્વભાવ અનાદિ અવિનાશી હૈ. ઐસા જો નિત્ય સ્વભાવ ઉસકો યહાં પારિણામિકભાવ, વસ્તુકી સહજ સ્થિતિકા ભાવ કહનેમેં આતા હૈ. યે ભાવ–પંમચભાવ, ઉદયાદિ ચાર વિભાવસ્વભાવોંસે અગોચર હૈ. ઉસકા અર્થ કિ ઉસકી જો પર્યાય–હાલત–દશામેં પુણ્ય-પાપકી દશા, ઉપશમ સમકિત આદિકી દશા, ક્ષયોપશમ જ્ઞાનકી દશા, ક્ષાયિક સમકિત આદિકી દશા ઉસકે આશ્રયસે વહ પ્રાપ્ત નહીં હોતા. સમજમેં આયા? વહ તો પરમસ્વભાવકા આશ્રય લેકર અવલંબન લેતા હૈ તો ભાન હોતા હૈ, પ્રાપ્ત હોતા હૈ. આહા!

ફિરસે. ભગવાન આત્મામેં દો પ્રકાર. એક વ્યવહાર આત્મા, એક સમયકી પર્યાય યે વ્યવહાર આત્મા. ચાહે તો ક્ષાયિક કેવલજ્ઞાન હો, ક્ષાયિક સમકિત હો કિ રાગ હો કિ ક્ષયોપશમજ્ઞાન ચાર જ્ઞાન ચૌદ પૂર્વકા હો, પણ વહ એક સમયકી પર્યાય યે વ્યવહાર આત્મા હૈ. ઉસસે રહિત ત્રિકાળ નિશ્ચય આત્મા... વસ્તુકી સ્થિતિકી ખબર નહીં અને ધર્મ હો જાય. ભગવાન આત્મા એક સેકંડકે અસંખ્યવે ભાગમેં વર્તમાન વિદ્યમાન ત્રિકાળભાવસ્વભાવ એક (સમયકી) પર્યાયકે સિવા, રાગ અને ધર્મકી પર્યાય સિવા... 'સિવાય' કહતે હૈં? અલાવા. જો ચીજ હૈ નિત્ય અવિનાશી આદિ-અંત બિનાકી, ઐસા પરમભાવ યે ચાર ભાવસે અગમ્ય હૈ અર્થાત્ ચાર ભાવકે આશ્રયસે વહ પ્રગટ હોતા નહીં. આહાહા! સમજમેં આયા? પહલે બાત આ ગયી હૈ બહોત.

યે તો પરમ ભગવાન આત્મા ક્ષયોપશમ સમકિત, ઉપશમ સમકિત, ક્ષાયિક સમકિતકે ગમ્ય હૈ, પણ ઉસકે આશ્રયસે ગમ્ય નહીં. આહાહા! ઝીણું બહુ ભારે! ભગવાન નિત્યાનંદ પરમાત્મા 'અપ્પા સો પરમપ્પા' ઐસા જો આત્મા ત્રિકાળી પરમભાવ, સદ્દશભાવ, ધ્રુવભાવ, નિત્યભાવ, દ્રવ્યકી અસ્તિકા ત્રિકાળીભાવ. આહાહા! ઉસે યહાં પરમપારિણામિકભાવ કહનેમેં આયા હૈ. યે ભાવ અપને આશ્રયસે પ્રગટ હોતા હૈ. ચાર ભાવકે આશ્રયસે ભી પ્રગટ હોતા નહીં. આહાહા! કહો, શેઠી! ક્યા હુઆ અબ? ચાર વિભાવસ્વભાવ... ત્રિકાળીભાવ વહ સ્વભાવભાવ હૈ ઔર જો પર્યાયકા ભાવ વહ વિભાવસ્વભાવ હૈ. પર્યાય હૈ ન. વહ દ્રવ્યસ્વભાવ ત્રિકાળી. જ્ઞાન, આનંદાદિ ગુણ જો સદ્દશ ધ્રુવ વહ ત્રિકાળી સ્વભાવભાવ, યે સ્વભાવભાવ, યે પારિણામિકભાવ ઔર એક સમયકી પર્યાય યે વિભાવભાવ. ચાહે તો રાગ હો કિ ચાહે તો ક્ષાયિક સમકિત હો—સબકો યહાં વિભાવસ્વભાવ કહનેમેં આયા હૈ. આહાહા! જિસમેં કર્મકે નિમિત્તકી ઉપસ્થિતિકા ભાવ હૈ વહ વિકાર ઔર કર્મકી ઉપસ્થિતિકા અણુદય અથવા અભાવકા

ભાવ હૈ (અર્થાત્) જિસમેં કર્મકી નિમિત્તતા ઔર નિમિત્તકા અભાવ ઐસે અપેક્ષિત જો ચાર ભાવ હૈં ઉસકો યહાં વિભાવસ્વભાવ કહનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા?

૫૦વીં ગાથામેં ચાર વિભાવસ્વભાવકો પરદ્રવ્ય કહા હૈ. અપના ત્રિકાળીદ્રવ્ય નહીં. પરમ ભગવાન પૂર્ણાનંદ પ્રભુ જો અનુભૂતિકા વિષય હૈ, વહ સમ્યગ્દર્શનકા ધ્યેય હૈ, વહ સમ્યગ્જ્ઞાન–જ્ઞાનમેં આશ્રય કરનેલાયક ચીજ હૈ, આહાહા! ભારે વાતું ભાઈ! યે તો ચાર વિભાવસ્વભાવસે અગમ્ય હૈ. વહ પારિણામિકભાવરૂપ સ્વભાવ ઐસે કહા. જો ત્રિકાળીભાવ વહ સ્વભાવ ને ચાર ભાવ વહ વિભાવ. આહાહા! ચાર ભાવકે આશ્રયસે વહ પ્રાપ્ત નહીં હોતા. ઇસ અપેક્ષાસે ચાર ભાવસે અગમ્ય કહનેમેં આતા હૈ. બાકી તો ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક પર્યાયસે હી ગમ્ય હૈ, પણ ઉસકે આશ્રયસે ગમ્ય નહીં એટલે અગમ્ય કહનેમેં આયા. આરે, ભારે વાત ભાઈ! સમજમેં આયા? ખરેખર આત્મા, ભગવાન સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ તીર્થંકર પરમેશ્વર જિનેશ્વર ઉસને જો ખરેખર આત્મા દેખા વહ ધ્રુવસ્વરૂપ હૈ, વહ પરમપારિણામિકભાવ હૈ. ઐસા દેખનેવાલેકો અપના સ્વભાવકા આશ્રય લેતા હૈ તો દેખનેમેં આતા હૈ. પર્યાયકા આશ્રય લેનેસે દેખનેમેં નહીં આતા. પર્યાયકે આશ્રયસે વિકલ્પ ઉઠતે હૈં. સમજમેં આયા?

ઇસીલિયે વહ પંચમ ભાવ ઉદય, ઉદીરણા, ક્ષય, ક્ષયોપશમ... લ્યો, ઐસે લિયા. દેખો! ઉદય-ઉદીરણા ઐસે વિવિધ વિકારોસે રહિત હૈ. ઓલામાં પહેલા ચાર વિભાવ કહ્યા સમુચ્ચય. પીછે, ત્રિકાળીભાવ ઉદયસે ભી રહિત, ઉદીરણાસે ભી રહિત હૈ. ઉદીરણા કરના, પુરુષાર્થ કરકે રાગકો ટાલના—યે ઉદીરણા-ફુદીરણા વસ્તુમેં હૈ નહીં. આહાહા! અંતરમેં પુરુષાર્થ કરકે રાગકા નાશ કરના, કર્મકા નાશ કરના ઐસી જો ઉદીરણા યે ભી વિવિધ વિકાર હૈ–વિશેષ અવસ્થા હૈ. ઉસસે ભી ભગવાન ધ્રુવ પ્રભુ તો રહિત હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા? **ઉદીરણા, ક્ષય અને ક્ષયોપશમ**... ઉદીરણા નાખ્યું ઓલામાં. ઉપશમ ઓલામાં રાખ્યું ને આહીં ઉદીરણા નાખ્યું. .....ચાર ભાવ. સમજમેં આયા? ઉપશમને ઠેકાણે ઉદીરણા નાખ્યું. કેમ? કે પુરુષાર્થથી ઉદીરણા (એટલે) નાશ થાય છે કર્મનો અને રાગનો. યે દશા તો વર્તમાન પર્યાયકી વિશેષ આકૃતિવાલી દશા હૈ. ગુણકા વિશેષ (કાર્ય)–વિકાર હૈ. ઇસસે ત્રિકાળી રહિત હૈ. આહાહા! ન પકડાણું? એની એ વાત આવી.

પર્યાયમેં જો ભાવ આયા વહ ગુણકા વિકાર હૈ. વિકારકા અર્થ ગુણકા વિશેષ કાર્ય હૈ. ચાહે તો ક્ષયોપશમ હો કિ ક્ષાયિક હો, પણ ગુણકા વિશેષ કાર્ય હૈ. તો વિશેષ કાર્યરૂપી જો ભેદ ઉસસે વહ રહિત હૈ. પર્યાય છે ને. આતા હૈ ન જૈન સિદ્ધાંત પ્રવેશિકામેં. પર્યાય કિસકો કહતે હૈં? ગુણકે વિકારકો પર્યાય કહતે હૈં. આતા હૈ ન પ્રેમચંદજી? ક્યા આતા હૈ? ગુણકે વિશેષ કાર્યકો પરિણામ કહતે હૈં, પર્યાય કહતે હૈં. કહતે હૈં કિ રાગાદિભાવ કિ રાગકા નાશ કરનેકા ઉદીરણાભાવ, ક્ષયભાવ કિ ક્ષયોપશમભાવ—ઐસે વિવિધ–અનેક પ્રકારકી વિકાર નામ વિશેષ

દશા ઉસસે રહિત હૈ. આહાહા! શરીર રહિત તો હૈ હી, યે તો માટી જડ હૈ. તત્ત્વ ક્યા હૈ ઉસકી ખબર નહીં. સર્વજ્ઞ પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ કેવલજ્ઞાનીકા કહા હુઆ આત્મા વહ સમ્યગ્દૃષ્ટિકો ગમ્ય હૈ, પણ ગમ્ય હૈ વહ સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાયકે આશ્રયસે ગમ્ય નહીં. સમજમેં આયા?

વર્તમાનકાલકી પર્યાય નિર્મળ અવસ્થા ભી ત્રિકાલીમેં નહીં, ધર્મકી પર્યાય ભી ત્રિકાલીમેં નહીં. ધર્મકી પર્યાયસે રહિત પારિણામિકભાવ હૈ. આહાહા! નિશ્ચય મોક્ષકા માર્ગ જો હૈ, અપના ભગવાન પૂર્ણસ્વરૂપ ઉસકી શ્રદ્ધા-નિર્વિકલ્પ સમકિત, ઉસકા જ્ઞાન-રાગ બિનાકા સ્વસંવેદનજ્ઞાન ઔર ચારિત્ર-સ્વરૂપકી રમણતા ઐસા જો નિશ્ચય મોક્ષમાર્ગ હૈ ઉસ પર્યાયસે ભી રહિત દ્રવ્ય હૈ. સમજમેં આયા? આહાહા! આહીં તો હજી શરીરની ક્રિયાથી રહિત માનવાને પસીનો ઉતરે છે. પાટનીજી! જીવિત શરીરકી ક્રિયાસે ધર્મ હોતા હૈ કિ નહીં? ખાનિયા ચર્ચા જયપુર.. જયપુર હુઈ ન. તુમ્હારે સામને હુઈ હૈ. તુમ થે કિ નહીં હાજર? હા, એ. વહ પ્રશ્ન થા. જીવિત શરીરકી ક્રિયાસે ધર્મ હોતા હૈ કિ નહીં? હમારે રાજમલજી કહતે હૈં કિ ઐસા પ્રશ્ન ક્યા કરતે હૈં? આવા પ્રશ્ન અત્યારે જૈનમાં ચાલે! પાટનીજી! હાજર થે કિ નહીં તુમ? આહાહા! ફૂલચંદજી. ફૂલચંદજી ને? હતાને. ત્યાં બધા ઉતર્યા હતાને. આહાહા!

કહતે હૈં, અરે ભગવાન! તેરી સત્ય ચીજ જો નિત્યાનંદ પ્રભુ... તુમ અવિનાશી હો કિ નાશવાન હો? પર્યાય નાશવાન હૈ. પર્યાય નાશવાન હૈ. પણ ત્રિકાળી ચીજ નાશવાન હૈ? આહાહા! ઐસા ત્રિકાળી અવિનાશી પ્રભુ જો પર્યાયમેં લક્ષમેં આતા હૈ, યે ચીજ ત્રિકાળી પરમસ્વભાવભાવ પર્યાયકે વિવિધ પ્રકારકે ભાવસે રહિત હૈ. સમજમેં આયા? આહાહા! ઐસી બાત સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર તીર્થંકરદેવકી પરંપરા સિવા કહીં હૈ નહીં. સમજમેં આયા? કારણ કે વહ આત્મા હૈ, પણ હૈ તો કિસ પ્રકારસે હૈ? ક્યા પર્યાયસે વહ આત્મા ત્રિકાળી હૈ? ક્યા પર્યાય હૈ તો ત્રિકાળી આત્મા હૈ? ત્રિકાળી ભી હૈ ને પર્યાય ભી હૈ. પણ વહ પર્યાયસે રહિત દ્રવ્ય હૈ, નહીં તો દ્રવ્ય સિધ્ધ હોતા નહીં. કાર્ય કરના હૈ જો દશામેં, કાર્ય, યે કાર્યસે કારણ ત્રિકાળી ભિન્ન હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા? ભગવાન આત્મા નિત્યાનંદ પ્રભુ અખંડ અભેદ વસ્તુ એક આત્મા હોં, સબ મિલકર નહીં. પ્રત્યેક આત્મા અપની અખંડતા, અભેદતા ભિન્ન રખતા હૈ. પરસે તો ભિન્ન રખતા હૈ, પણ અપની પર્યાયસે અખંડતા, અભેદતા, દ્રવ્યતા ભિન્ન રખતા હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા?

કહતે હૈં, **ઐસે વિવિધ વિકારોંસે રહિત હૈ. ઇસ કારણસે ઇસ એકકો પરમપના હૈ...** પરમપના તો, ત્રિકાળી ધ્રુવપનેકો હી પરમપના હૈ. ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક જો વિકારી પર્યાય ને અવિકારી પર્યાય, અધર્મ પર્યાય ને ધર્મ પર્યાય હૈ—ઉસકી અપેક્ષાસે વહ ત્રિકાળીભાવ પરમભાવ હૈ (ઔર) ચાર અપરમભાવ હૈં. આહાહા! સમજમેં આયા? અપરમભાવમાં સ્થિત એને વ્યવહારનો ઉપદેશ છે, એ બીજી વાત. ૧૨વીં ગાથામેં આતા હૈ ન.

ઉસકા ઊલટા અર્થ કરતે હૈં. વહ તો કહતે હૈં, જબ ઉસકો આત્માકા પૂર્ણ અનુભવ ને શુદ્ધનયકી દશા પ્રગટ હો ગઈ, ઉસકો તો શુદ્ધનય જાનનેલાયક હૈ નામ ઉસકા જ્ઞાન હો ગયા. પણ જબ તક વહ આત્મા સાધકસ્વભાવમેં હૈ, અપને પરમસ્વભાવ તરફકે ઝુકાવમેં શ્રદ્ધા-જ્ઞાન-ચારિત્રમેં હૈ, પણ હજી પૂર્ણ દશા હુઈ નહીં, તો નીચલી દશામેં અપનેમેં જો રાગાદિ કિ અપૂર્ણ શુદ્ધતા હૈ, ઉસકો જાનના યે પ્રયોજનવાન હૈ એમ કહતે હૈં. આહાહા! સમજમેં આયા?

જાનના પ્રયોજનવાન હૈ. ઉપદેશ કરનેકી બાત વહાં હૈ હી નહીં. આહાહા! સાધારણ મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ ઉસકો તો વ્યવહારકા હી ઉપદેશ કરના ઐસે કહતે હૈં. ઐસી બાત હૈ હી નહીં વહાં. સમજમેં આયા? યે બાત દૂસરી, વહ બાત દૂસરી. વહાં તો પૂર્ણદશા હુઈ નહીં ઔર દૃષ્ટિકે વિષયમેં દૃષ્ટિ તો પડી હૈ. નિશ્ચય ઉપર દૃષ્ટિ હૈ, પણ પર્યાયમેં પૂર્ણતાકી પ્રાપ્તિ ન હો તબ લગ અપૂર્ણ શુદ્ધતા ને રાગકો જાના હુઆ પ્રયોજનવાન હૈ. એ અપરમભાવમાં સ્થિતને વ્યવહારનો ઉપદેશ આ છે. ઊંધા અર્થ કરે, ક્યા કરે? સમજમેં આયા? યહાં, ક્ષાયિકભાવ પૂર્ણ ન હો, તો નીચલી દશામેં અપૂર્ણ ભાવકો અપરમદશા કહનેમેં આતા હૈ. વહ જાનનેલાયક હૈ ઐસા. યહાં કહતે હૈં કિ જો ત્રિકાળી પરમસ્વભાવભાવ હૈ વહ પરમભાવ હૈ ને ચાર ભાવ પર્યાય હૈ વહ અપરમભાવ હૈ, બસ ઇતના. યે પરમભાવ નહીં તો અપરમભાવ હૈ. આહાહા! શું થાય? ક્યા કરે?

ચાર વિભાવોંકો અપરમપના હૈ... દેખો! **ઇસ કારણસે ઇસ એકકો પરમપના હૈ...** એકકો પરમપના હૈ. ત્રિકાળી અવિનાશી અંશ જો ધ્રુવ સદૃશ રહનેવાલા ભગવાન ઐસા હૈ.. હૈ.. હૈ.. હૈ.. હૈ.. અનાદિ, ઉસકો પરમપના હૈ કિ જો આશ્રય કરનેલાયક હૈ. ઔર **શેષ ચાર વિભાવોંકો અપરમપના હૈ.** ક્ષાયિક કેવળજ્ઞાન ભી અપરમભાવ હૈ. ભાઈ! એ આહીં નથી, ન્યાં વાત કરી એ આહીં નહીં. આહીં હતી એ ન્યાં નથી. યહાં તો, ક્ષાયિક કેવળજ્ઞાન ભી અપરમભાવ હૈ. વહાં અપરમભાવમેં સ્થિત હૈ વહ કેવળજ્ઞાનમેં નહીં. સમજમેં આયા? વહાં કહા અપરમભાવ એટલે કેવળજ્ઞાન—એ નહીં. કેવલજ્ઞાન પ્રગટ હો ગયા તો શુદ્ધનયકી પૂર્ણ દશા હો ગઈ. બસ વહ તો જ્ઞાતા-દૃષ્ટા અકેલા હૈ, હો ગઈ પૂર્ણતા ઔર નીચલી દશામેં પૂર્ણ દશાકા અભાવ ઉસકા નામ અપરમભાવ કહનેમેં આયા હૈ. સમજમેં આયા?

યહાં ત્રિકાળીભાવ પરમભાવકી અપેક્ષાસે ચાર પર્યાયકો અપરમભાવ કહનેમેં આતા હૈ. ચાર તો પૂર્ણ હુઆ હૈ... **સુદ્ધો સુદ્ધાદેસો ણાદવ્વો...** પરમભાવ જો પૂર્ણ પર્યાય પ્રગટ હો ગઈ ઉસકો ભી યહાં અપરમભાવ કહનેમેં આયા હૈ. સમજમેં આયા? મીઠાભાઈ! આ તો અપરમભાવનો અપરમભાવ છે. આહાહા! વાંધા ઉઠાવે છે પાછા. ભાઈ! વાસ્તવિક વીતરાગમાર્ગ સર્વજ્ઞને કહા વહ તત્ત્વ જગતકા સત્ત્વ હૈ. વહ કોઈ કલ્પનાસે કિ અનુમાનસે ઐસા હૈ-ફૈસા હૈ, એક હી આત્મા હૈ, દૂસરા હૈ હી નહીં (ઐસા) કલ્પનાસે સિદ્ધ કરના ઐસી યે

ચીજ નહીં. યે તો સર્વજ્ઞસે સિદ્ધ હુઆ ઔર વાણીમેં આયા ઉસ અનુસાર પદાર્થકી વ્યવસ્થા હૈ. સમજમેં આયા? **ઇસ કારણસે ઇસ એકકો પરમપના હૈ**... કૌન એક? શેઠ! ત્રિકાળી પરમપારિણામિકસ્વભાવ. **શેષ ચાર વિભાવોંકો અપરમપના હૈ**. ચાહે તો કેવળજ્ઞાન હો કિ અનંત આનંદ હો, ચતુષ્ટ ચાર પ્રગટ હુએ હો, તો ભી ત્રિકાળી પરમભાવકી અપેક્ષાસે અપરમભાવ હૈ. અને વહાં બારવીં ગાથામેં જો અપરમભાવ કહા વહ કેવલજ્ઞાનાદિ નહીં. વહાં અપરમભાવ કેવળજ્ઞાન નહીં. સમજમેં આયા?

વહાં તો અપના આત્મા દ્રવ્યદૃષ્ટિ સમ્યકમેં તો દ્રવ્યકા પૂર્ણ આશ્રય લિયા, નિશ્ચયકા આશ્રય લેકર સમ્યક્ હુઆ, પણ હજી પર્યાયમેં પૂર્ણતા પ્રાપ્ત નહીં હુઈ તો અપૂર્ણ શુદ્ધતા ને રાગકા ભાવ જો પર્યાયમેં હૈ, ઉસકો જાના હુઆ પ્રયોજનવાન (કહા) હૈ. સમજમેં આયા? ભારે! શાસ્ત્રકા અર્થ કરનેમેં ગરબડ બડી હો, એક ગરબડી હો તો સબમેં ગરબડી (આતી હૈ). એક ને બે = ચાર. પછી ચાર ચોકુ સોળ, ને સોળ તેરી અડતાલીસ ને અડતાળીસ દુ છન્નુ. કરોડોમેં ચલે (જાયે) પણ વહ મૂળમેં ભૂલ હૈ. તો ઓલા પાંચ-પચ્ચીસ ઐસા પાના દેખે (તો કહે) કિ ભૂલ નહીં હૈ. પણ મૂળમેં ભૂલ હૈ. સમજમેં આયા? એક ને દો ચાર હો ગયા હૈ. પીછે ચાર ચોકુ સોળ ને સોળ તેરી અડતાલીસ ને અડતાલીસ દુ છન્નુ ને છન્નુ.... મૂળમાં ભૂલ. આપણે છપાણું છેને ઓલું પુસ્તક 'મૂળમાં ભૂલ'. એ શબ્દ તો ભાઈએ દીધો ...લાલ. સમજમેં આયા?

કહતે હૈં, આહાહા! શું પણ ટીકા! આલુંછન હૈ ન. 'આ' નામ સમસ્ત પ્રકારે, લુંછન– છેદી નાખવું. મેરે દ્રવ્યમેં પર્યાય નહીં. આહાહા! પર્યાય અપરમભાવ હૈ, પરમભાવ, મેરી ત્રિકાળી ચીજ વહ પરમભાવ હૈ. ઉસકા દૃષ્ટિવંત અપરમભાવકા આશ્રય લેતા નહીં એમ કહતે હૈં. સમજમેં આયા? સાધારણ સમાજને અભ્યાસ નહીં અને માથે જે અભ્યાસ સાધારણ શબ્દોનો કર્યો હોય, એ દીધે રાખે જય મહારાજ! જય મહારાજ! મૂલચંદભાઈ! કમાવવા આડે નવરાશ નહીં. ભાઈ કહે છે કે ..... ચાલ્યું જ એમ છે ભાઈ હોં. આહાહા!

સમસ્ત કર્મ... હવે અર્થ આવ્યો. એ ભાવની વ્યાખ્યા કરીને. હવે **કમ્મમહીરુહમૂલચ્છેદ-સમત્થો**... એની વાત આવશે. આહાહા! ગજબ વાત છે! કુંદકુંદાચાર્ય એક-એક શબ્દમેં, એક-એક પદમેં... **કમ્મમહીરુહ-મૂલચ્છેદસમત્થો**... આ પહેલું પદ. હવે, **સમસ્ત કર્મરૂપી વિષવૃક્ષકે મૂલકો ઉખાડ દેનેમેં સમર્થ ઐસા યહ પરમભાવ**... લ્યો, પહલે વ્યાખ્યા કરી દો કી. સમજમેં આયા? કહતે હૈં, સમસ્ત કર્મરૂપી ઝેરના ઝાડ... આઠ કર્મ જહરકા વૃક્ષ. આહાહા! અરે, ભગવાન! તીર્થંકરગોત્ર બંધાય એને? જહરકા ઝાડ હૈ. એ, ભીખાભાઈ! યે કુંદકુંદાચાર્ય ઐસા કહતે હૈં, તીર્થંકરગોત્ર પ્રકૃતિ બંધી યે જહરકા ઝાડ હૈ. સમસ્ત ૧૪૮ પ્રકૃતિ હોં. આહાહા! સમસ્ત કર્મરૂપી ઝેરકા વૃક્ષ... અબ ઇતના તો પ્રકૃતિકો દ્રષ્ટાંત દિયા હૈ ઝેરકા ઝાડ. ભાવ તો ઝેર હૈ હી, જિસ

ભાવસે પ્રકૃતિ બંધે વહ ભાવ ઝેર હૈ. ષોડશકારણ ભાવના વહ ભાવ ઝેર હૈ. જયંતિલાલજી! આહાહા!

આ તો દિગંબરો સંતો એ વાત કરે હોં. જગતકી પરવાહ નહીં. સત્ય યે હૈ. માનો-ન માનો, સમજો-ન સમજો, પણ માર્ગ યે હૈ. દૂસરા (માર્ગ) કરેગા (-માનેગા) તો તેરા નાશ હો જાયેગા ઔર સંસારમેં પરિભ્રમણ કરેગા. આહાહા! યે પરમભાવ કૈસા હૈ? ત્રિકાળી હૈ. સમસ્ત કર્મ ઝેરકે ઝાડકો ઉખાડનેમેં સમર્થ. ઉસકા અર્થ કિ ઉસમેં કર્મકા ઝેરઝાડ હૈ હી નહીં. એક બાત. દૂસરી. ઉસકા આશ્રય કરો તો આઠોં કર્મકા નાશ હોગા ઐસા યે પરમભાવ હૈ. સમજમેં આયા? આહાહા! અરે! મનુષ્યદેહમેં આયા ઔર સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરને ઐસા તત્ત્વ પ્રસિદ્ધ કિયા, સંતોને સહેલી (-આસાન) ભાષામેં માર્ગ સહેલા કર દિયા હૈ. સમજમેં આયા? ઐસા માર્ગ જો ઉસકી સમજમેં ન આવે તો ક્યા કિયા? બહારમેં માન મિલે, દુનિયા વખાણે કિ બડા વિદ્વાન હૈ, બડા પંડિત હૈ. ક્યા હૈ? મુજમેં આયા હૈ ક્યા? સમજમેં આયા?

ઓહોહો! કહતે હૈં, તેરા જો પરમ પંચમભાવ યે કર્મરૂપી ઝાડકો ઉખેડનેમેં... **आलुंछण** હૈ ન? **आलुंछण** = મૂળમેંસે ઉખાડકર. આહાહા! ઐસા યહ પરમભાવ હૈ, **ઉખાડ દેનેમેં સમર્થ ઐસા યહ પરમભાવ હૈ**. પાઠ હૈ ન. **कम्ममहीरुहमूलच्छेदसमत्थो**... પહલે પદકી વ્યાખ્યા ઇતની હૈ. આહાહા! **ત્રિકાલ-નિરાવરણ નિજ કારણપરમાત્માકે સ્વરૂપકી શ્રદ્ધાસે પ્રતિપક્ષ...** ક્યા કહતે હૈં અબ? કિ ત્રિકાલ નિરાવરણ પરમાત્મા અપના નિજસ્વરૂપ, પરમાત્મા નિજસ્વરૂપ પરમસ્વરૂપ... પરમ આત્માકો પરમ સ્વરૂપ કહો કિ પરમભાવ કહો. સમજમેં આયા? અપના ત્રિકાળી પરમાત્મા, એક સમયકી પર્યાયકે બિનાકા ત્રિકાળી પરમાત્મા, પરમ આત્મા નામ પરમસ્વરૂપ અથવા પરમભાવ. ઐસા **નિરાવરણ નિજ કારણપરમાત્મા**... અપના નિજ પરમાત્મા, એમ. અરિહંત કિ ભગવાનકા પરમાત્મા નહીં.

યે નિજ કારણપરમાત્માકે સ્વરૂપકી શ્રદ્ધા, સ્વરૂપકી શ્રદ્ધા સમકિત. એનાથી વિપરીત **તીવ્ર મિથ્યાત્વકર્મકે ઉદયકે કારણ કુદૃષ્ટિકો...** આહાહા! જિસકી દૃષ્ટિ, રાગ ને એક સમયકી (પર્યાય)–અપરમભાવ પર દૃષ્ટિ પડી હૈ, આહાહા! એમ કહતે હૈં. ઉસકો ત્રિકાળ નિરાવરણકી દૃષ્ટિ હૈ નહીં. સમજમેં આયા? માળે ભારે! આવો ઉપદેશ કેવો? કહે, દસ અપવાસ કરવા દસલક્ષણી પર્વમાં, આ શેઠીયાઓ કહે ભઈ દાન દેવા, આ શરીરના બળવાળાને અપવાસ કરવા, બુદ્ધિબળવાળાને શાસ્ત્ર ભણવા.—યે તો કુછ આયા નહીં. વક્તાપનેકા ભાવ હો ઉસે ઉપદેશ દેના, શરીરકા બલ હો ઉસે અપવાસ આદિ તપ કરના અને લક્ષ્મીવાલા હો ઉસે દાન દેના. વહ ચીજ હૈ હી નહીં તેરેમેં, ક્યા દે કિસકો? બોલે કોણ? બોલે એ બીજો–જડ, એ આત્મા નહીં. આહાહા!

કહતે હૈં, **ત્રિકાળ નિરાવરણ નિજ કારણપરમાત્માકે સ્વરૂપકી શ્રદ્ધાસે પ્રતિપક્ષ**... ઉસકા અર્થ ક્યા હુઆ? કિ **મિથ્યાત્વકર્મકે ઉદયકે કારણ કુદૃષ્ટિ**... કુદૃષ્ટિ... ઉસકી દૃષ્ટિ ત્રિકાળ નિરાવરણ પરમાત્માકો સ્વીકાર ન કર, એક સમયકી પર્યાય ને રાગકો સ્વીકાર કરતી હૈ વહ કુદૃષ્ટિ હૈ. આહાહા! ગહન ગંભીર વિષય હૈ. આહાહા! પાછું, **તીવ્ર મિથ્યાત્વકર્મકે ઉદયકે કારણ કુદૃષ્ટિકો, સદા નિશ્ચયસે વિદ્યમાન હોને પર ભી...** જિસકી દૃષ્ટિમેં પર્યાય ને રાગ પડા હૈ, ઉસકો ત્રિકાળ વિદ્યમાન હોને પર ભી ભગવાન અવિદ્યમાન હી હૈ.

શ્રોતા : હોતે હુએ ભી નહીં હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : નહીં હૈ. ક્યા કહા? ભાઈને ક્યા કહા? હોને પર ભી નહીં હૈ. વસ્તુ તો વિદ્યમાન હૈ ન. દૃષ્ટિ પર્યાય ઉપર ને રાગ ઉપર હૈ. તો વિદ્યમાન હોને પર ભી ઉસકો તો નહીં હૈ. સમજમેં આયા? જિસકી દૃષ્ટિ એક સમયકી પર્યાય કિ વિકલ્પ-વ્યવહાર રાગકી મંદતા આદિ ઉસ પર દૃષ્ટિ હૈ યે કુદૃષ્ટિ હૈ. તો કુદૃષ્ટિમેં વિદ્યમાન પર્યાય ને રાગ દિખતે હૈં. વહ કુદૃષ્ટિકો પરમસ્વભાવ હોને પર ભી-વિદ્યમાન હોને પર ભી ઉસકો તો અવિદ્યમાન હૈ. આહાહા! જિસકી દૃષ્ટિમેં આવે ઉસકો વિદ્યમાન હૈ. દૃષ્ટિમેં આવે નહીં ઉસકો ક્યા હૈ? આહા! સમજમેં આયા?

કુદૃષ્ટિકો, સદા નિશ્ચયસે વિદ્યમાન હોને પર ભી અવિદ્યમાન હી હૈ. પરમ અવિનાશી ત્રિકાળ ધ્રુવસ્વભાવ.. દૃષ્ટિમેં 'યહ હૈ' ઐસી તો માન્યતા હૈ નહીં. ઉસકી દૃષ્ટિમેં તો પર્યાય ને રાગ હૈ ઐસી માન્યતા હૈ. આહાહા! તો ત્રિકાળ ભગવાન બિરાજતે હોને પર ભી ઉસકે લિયે તો અવિદ્યમાન હૈ. શેઠ! સમજમેં આયા? નિશ્ચયસે, **સદા નિશ્ચયસે વિદ્યમાન હોને પર ભી...** ભગવાન ધ્રુવ તો ત્રિકાળ સદા-નિત્ય વિદ્યમાન હૈ. કબ નહીં હૈ? ત્રિકાળ હૈ, ત્રિકાળ હૈ. ઐસે **સદા નિશ્ચયસે વિદ્યમાન હોને પર ભી અવિદ્યમાન હી હૈ. (કારણ કિ મિથ્યાદૃષ્ટિકો ઉસ પરમભાવકે વિદ્યમાનપનેકી શ્રદ્ધા નહીં હૈ).** આહાહા! બસ, મૈં રાગ હૂં, મૈં પુણ્ય હૂં, મૈં એક સમયકી પર્યાય જિતના હૂં, એક સમયકી પર્યાય જિતના હૂં. મિથ્યાદૃષ્ટિકો વિદ્યમાન હોને પર ભી અવિદ્યમાન હૈ. નજરમેં તો પડતા નહીં, નજર કરતા નહીં. આહાહા!

ઐસી ચીજ અભી સુનનેમેં ન મિલે, (વહ) કબ ઉસકા જાનપના કરે, કબ ઉસકી રુચિ કરે, કબ ઉસકા આશ્રય કરે દ્રવ્યકા? આહાહા! ઇસકે બિના સબ મિથ્યા થોથા હૈ. સમ્યગ્દર્શનકા આશ્રય પરમપારિણામિકભાવ હૈ, ઇસકે આશ્રય બિના કુછ ભી કરનેમેં આવે ક્રિયા, વ્રત, નિયમ ને તપ—સબ રણમેં પોક હૈ. એ અરુણ્યરુદન છે. શેઠ! ઐસા સુનનેવાલા તૈયાર નહીં થા. આહાહા! શું સંતોએ માર્ગને સાદી ભાષામાં.. સાદી ભાષામાં સરળ.. સરળ કરી દીધો છે. સમજમેં આયા? પર્યાયદૃષ્ટિ ને દ્રવ્યદૃષ્ટિકા કિતના સ્પષ્ટ કથન! જિસકી પર્યાયદૃષ્ટિ હૈ ઉસકો દ્રવ્ય વિદ્યમાન હોને પર ભી નહીં હૈ. આહાહા! **મિથ્યાદૃષ્ટિકો ઉસ પરમભાવકે વિદ્યમાનપનેકી શ્રદ્ધા નહીં હૈ.** શ્રદ્ધામેં આયા, તબ પરમભાવ વિદ્યમાન હૈ (ઐસા) ઉસકો ખ્યાલ આયા. વહ તો

ત્રિકાળી ચીજ હૈ. વહ ત્રિકાળી હૈ. નયા હુઆ હૈ, મૈં નયેકી શ્રદ્ધા કરતા હૂં ઐસા કુછ નહીં. મૈં શ્રદ્ધા કરનેવાલી પર્યાય નયી હૂં, પણ વહ ચીજ નયી નહીં હૈ. સમજમેં આયા?

મિથ્યાદૃષ્ટિકો ઉસ પરમભાવકે વિદ્યમાનપનેકી શ્રદ્ધા નહીં હૈ. આહાહા! શ્રદ્ધા હુઈ તો સબ હો ગયા? પીછે ચારિત્ર બિના મુક્તિ હોગી? પણ સુન તો સહી! ચારિત્ર દેવલોકમેં નહીં, મનુષ્યપનેમેં હૈ ઇસલિયે ચારિત્ર લે લો. પણ કિસકા ચારિત્ર? કહાંસે લે લેના? બહાર મિલતા હૈ કહીં? પંચમહાવ્રતકા વિકલ્પ લિયા વહ ચારિત્ર હો ગયા? સમજમેં આયા? નગ્નપના હુઆ વહ ચારિત્ર હો ગયા? અભી તો પહલે ત્રિકાળી ભગવાન પરમાનંદ ઐસા આશ્રય કરકે નિર્વિકલ્પ અનુભવ ન હો, તબ લગ ઉસકો સમ્યગ્જ્ઞાન ભી નહીં તો ચારિત્ર તો કહાંસે આયા? આહાહા! ભારે વાત ભાઈ!

એક જણો કહેતો હતો ત્યાં લલિતપુરમાં. એક પંડિત થા. હરિચંદ... ગુજર ગયે હરિચંદ લલિતપુરમેં. આ વાત તમારી એવી છે કે કોઈ એકાદ જણ સમજે તો. પણ સાચી છે કે નહીં? હવે એકાદ સમજે-ન સમજે, શું કામ છે અહીંયા? એય! એક પંડિત થા. રામજીભાઈ થે વહાં. એ ઊભા થઈને બોલ્યા હતા ખળભળાટ કરવા. રાત્રિચર્ચા પછી હોં. તુમ્હારી બાત તો કોઈ એકાદ સમજે.... એકાદ સમજે-ન સમજે યે બાત નહીં, બાત યહ સત્ય હૈ. સમજમેં આયા? ક્યા અસત્ય માર્ગસે તુમ્હેં લાભ હોગા? એને તો એમ કે આવું અમને તો કાંઈ ખબર નથી ને તમે આવું કાઢ્યું? આ પંડિત ભણી-ભણીને ભણ્યા તો પણ અમે આવું તો કાઢ્યું નહોતું. તમારી આ વાત બેસે કોને? સાચી છે કે નહીં એ વાત કર ને? બેસે-ન બેસે એ તારે ઘેર રહી.

શ્રોતા : પોતાને બેસતી નથી એટલે બીજાને....

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : વાત એ. આહાહા! સમજમેં આયા?

આહીં તો બે વાત કરી. પરમભાવ ત્રિકાળીભાવ. અપરમભાવ વર્તમાન પર્યાયકા ચાર ભાવ. ઉસકો વિવિધ વિકાર કહા, તો ત્રિકાળીકો અવિકારી એકરૂપ કહા. અને અપરમભાવકે આશ્રયસે પરમભાવ મિલતા નહીં વહ કહા. પરમભાવકે આશ્રયસે પરમભાવકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ. ઔર પરમભાવ વિદ્યમાન હોને પર ભી, જિસકી દૃષ્ટિ પરમભાવ પર નહીં ઔર જિસકી દૃષ્ટિમેં.... એક સમયકા તત્ત્વ વહ ભી બાહ્યતત્ત્વ હૈ. વહ આ ગયા હૈ ૩૮ ગાથામેં. એક સમયકી પર્યાય બાહ્યતત્ત્વ હૈ ઔર ત્રિકાળી ભગવાન આત્મા અંતઃતત્ત્વ હૈ. સમજમેં આયા? ઐસે બાહ્યતત્ત્વ ઉપર જિસકી દૃષ્ટિ હૈ, એક સમયકા આત્મા–પર્યાય ઉપર દૃષ્ટિ હૈ, ઉસકો અંતઃતત્ત્વ વિદ્યમાન હોને પર ભી ઉસકે લિયે તો અવિદ્યમાન હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા?

પરમભાવકે વિદ્યમાનપનેકી શ્રદ્ધા નહીં. આહાહા! નિત્ય ધ્રુવ ઉસ પર અપની પર્યાયકો ઝુકાયી નહીં તો વિદ્યમાન હૈ વહ ઉસકી પ્રતીતિમેં આયા નહીં. આહાહા! સમજમેં આયા? 'મૂળ મારગ સાંભળો જિનનો રે..' શ્રીમદ્માં આવે છેને એ? 'મૂળ મારગ સાંભળો જિનનો રે, કરી

વૃત્તિ અખંડ સન્મુખ.. કરી વૃત્તિ અખંડ સન્મુખ, મૂળ મારગ સાંભળો જિનનો રે...' ત્રિલોકનાથ તીર્થંકરદેવ પરમેશ્વર જિનવરદેવ ઉસકા કહા હુઆ યે મૂલ માર્ગ સંતો જગતકે પાસ પ્રસિદ્ધ કરતે હૈં. સમજમેં આયા?

કહતે હૈં, **નિત્યનિગોદકે જીવોંકો ભી...** નિત્ય નિગોદ હૈ ન. (જો) કભી ત્રસ હુઆ નહીં, કભી એકેન્દ્રિય પૃથ્વી આદિ હુઆ નહીં ઐસે નિત્યનિગોદકે જીવ અનંત હૈં. વિદ્યમાન ભગવાન અનંત નિગોદકે જીવ નિત્યનિગોદ ઉસમેંસે, ઇતના-ઇતના અનંત કાલ અભી હુઆ, (ફિર ભી કભી) ઉસમેંસે એકેન્દ્રિય પૃથ્વી નહીં હુઆ, પ્રત્યેક પૃથ્વી નહીં હુઆ. ઐસે પડે હૈં. ઓહોહો! **નિત્યનિગોદકે જીવોંકો ભી શુદ્ધનિશ્ચયનયસે...** ઉસકા સ્વભાવ દેખો તો **વહ પરમભાવ 'અભવ્યત્વપારિણામિક' ઐસે નામ સહિત નહીં હૈ...** યે પ્રગટ હોનેલાયક નહીં હૈ ઐસા નહીં હૈ, એમ કહતે હૈં. અભવિકો તો પરમસ્વભાવભાવ હૈ ખરા, પ્રગટ હોનેલાયક નહીં. સમજમેં આયા?

અભવ્યત્વપારિણામિકભાવ ઐસે નામ સહિત નહીં. અભવ્યકા પારિણામિકભાવ કભી વ્યવહારયોગ્ય હોતા નહીં. ઐસા (ઇસે) નહીં. સમજમેં આયા? ભારે! આવું શાસ્ત્ર ને આવી ઝીણી અટપટી વાતું, લ્યો. નિત્યનિગોદ. સિદ્ધજીવસે અનંતગુના જીવ, જો એકબાર કભી એકેન્દ્રિય હુઆ નહીં. પ્રત્યેક.... એમાં ને એમાં પડ્યા છે. સમજમેં આયા? ઉસકા જીવકા સ્વભાવ ભી શુદ્ધ હૈ, પરમભાવ પડા હી હૈ. **અભવ્યપારિણામિક ઐસે નામ સહિત નહીં હૈ. શુદ્ધરૂપસે હી હૈ**. આહાહા! અભવ્યકો તો પર્યાયમેં પ્રગટ નહીં હોગા. આ તો કોઈ નીકળે તો પ્રગટ બાહ્ય હૈ, યૂં કહતે હૈં. હા, નીકળે છે ને. નિત્યનિગોદમાંથી નીકળે છે. છ માસ ને આઠ સમયમેં છસો આઠ (મોક્ષ) જાતે હૈં, ઇતને નિગોદમેંસે નિકલતે હૈં. આહાહા! ઉસકી વિશેષ બાત કહેંગે.

(પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)